

Упатова І. П.,
док. пед. наук, доцент,
професор кафедри природничих дисциплін
КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» ХОР
(м. Харків, Україна)

Зайка О. С.,
студентка факультету соціально-педагогічних наук
та іноземної філології
КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» ХОР
(м. Харків, Україна)

Упатова І. П., Зайка О. С.

ПРОБЛЕМИ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Зміни, які відбуваються в загальній середній освіті передбачають переорієнтацію освітнього процесу на впровадження компетентнісного підходу, який має сприяти адекватному оцінюванню навчальних досягнень здобувачів освіти. Актуальність проблеми посилюється запровадженням Міністерством освіти і науки України компетентнісного підходу, що сприяє переорієнтації освітнього процесу на формування особистості, яка здатна на основі власних здібностей застосовувати набуті знання на практиці, самостійно обирати індивідуальний шлях розвитку та працювати з інтерактивними технологіями. Упровадження цього підходу передбачає обов'язкове передбачення результатів навчальної діяльності здобувачів освіти, що вимагає суттєвих змін у системі оцінювання їх навчальних досягнень. У системі загальної середньої освіти

оцінюванню мають підлягати не тільки знання й уміння, але й практичні результати, сформована компетентність що базується на знаннях, досвіді, цінностях, здібностях, набутих завдяки навчальній діяльності.

Проблемі оцінювання присвячена низка статей вітчизняних дослідників. У наукових доробках досліджується диференційований контроль навчальних досягнень учнів основної школи (І. Упатова), готовність учителя до оцінювання навчальних досягнень молодших школярів (Т. Бережинська), формувальне оцінювання навчальних досягнень учнів у новій українській школі (Л. Кабан) тощо[1; 2; 3].

Не зважаючи на те, що проблема висвітлювалася в багатьох працях, залишилося недостатньо розробленими питання щодо недоліків традиційного оцінювання в школі. Саме тому, метою цієї роботи є дослідження недоліків та пошук шляхів їх розв'язання.

Аналіз проблем оцінювання учнів педагогами засвідчив, що існує низка проблем пов'язаних з традиційним оцінюванням у школі. Основними з яких є такі: переважає перевірка (виявлення) рівня засвоєних знань учнями, учитель перевіряє те, як вони запам'ятали інформацію, а не те, як зрозуміли і вміють її впроваджувати); рейтинг і порівняння учнів; опитування учнів «за журналом»; для перевірки знань використовуються переважно контрольні роботи, які в основному проводяться письмово, домінує тестовий контроль; учитель – головний у процесі оцінювання учнів (недовіра до само- і взаємооцінювання); необ'єктивність оцінювання учнів педагогами. Законом України «Про освіту» (ст.53) задекларовано якісні зміни в засобах і методах оцінювання здобувачів освіти, право на справедливе та об'єктивне оцінювання результатів їх навчання.

Зміни змісту загальної середньої освіти вимагають також визначення педагогічних інструментів при оцінюванні навчальних досягнень здобувачів освіти, які сприятимуть самоаналізу та формуванню нових прагнень до саморозвитку, самооцінюванню.

З вищезазначеного випливає, що реалізація компетентнісного підходу щодо побудови ефективної системи оцінювання навчальних досягнень учнів в Україні можлива, якщо діагностиці будуть підлягати не тільки якість знань; їх міцність; правильність, логічність, обґрунтованість усної чи письмової відповіді; сформованість загально-дидактичних і предметних навичок і вмінь, але й рівень опанування розумовими операціями (аналіз, синтез, порівняння, абстрагування, класифікація, узагальнення, формулювання висновків тощо), досвід творчої діяльності; самостійне й адекватне здійснення оцінних суджень, як результатів навчання.

Для розв'язання проблеми оцінювання навчальних досягнень учнів закладів загальної середньої освіти насамперед потрібно впроваджувати уроки, під час яких використовуються активні та інтерактивні методи і прийоми контролю, з метою сприяння активній і систематичній їх роботі, не потрібно порівнювати здобутки різних учнів, а необхідно надавати їм завдання відповідно до їхніх реальних навчальних можливостей та об'єктивно їх оцінювати виконання. Також, здобувачі освіти мають розуміти за якими критеріями вони отримують певні бали (1 – 12).

Задля вдосконалення перевірки результатів навчання, бажано давати дітям можливість проявити себе під час розробки проєкту або іншої творчої роботи, яка сприяє кращому запам'ятовуванню матеріалу; під час виконання завдань у зошитах із друкованою основою, в процесі групової чи парної роботи.

Важливою в процесі контролю є систематична перевірка домашньої роботи з метою виявлення рівня опанування учнями навчального матеріалу, педагогу необхідно продіагностувати навички, які розвинув учень, адже якщо учень не до кінця зрозумів зміст інформації, здобуті навички залишаються.

Учитель має навчати учня об'єктивного самооцінювання, адже це важливий момент не тільки для освітнього процесу, але й для становлення особистості. Така робота є складною на психологічному рівні, адже вчителі віддають перевагу таким

методам і прийомам контролю, які не вимагають багато часу до їх підготовки (контрольна чи тестова робота, не завжди за варіантами та диференційована, в кінці кожної теми). Однак, компетентнісний підхід до оцінювання навчальних досягнень учнів вимагає змін і впровадження інтерактивних методів і прийомів, упровадження нестандартних уроків контролю, під час яких відбувається: допомога учням у подоланні труднощів під час перевірки; придбання умінь діяти в нестандартних навчальних ситуаціях; вільне використання знань у конкретних нестандартних умовах; активізація пізнавальної діяльності кожного учня на уроці; здійснення диференційованого підходу до учнів; створення атмосфери співробітництва педагога й учня, учнів між собою; захопившись, учні не помічають, що їх контролюють; стимулювання учнів до навчальної діяльності.

Таким чином, зазначена проблема дослідження може бути розв'язана за умов переорієнтації освітнього процесу на впровадження компетентнісного підходу, який сприяє здійсненню адекватного оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти, дозволяє не тільки виявляти їх рівень, але й реалізувати творчі здібності, формувати навички, необхідні для самоаналізу, самоорганізації, самоконтролю і самокорекції.

Список використаних джерел:

1. Бережинська Т. В. Готовність вчителя до оцінювання навчальних досягнень молодших школярів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2007. 1 с.
2. Кабан Л. В. Формувальне оцінювання навчальних досягнень учнів у новій українській школі. *Народна освіта*. 2017. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NarOsv_2017_1_15 (дата звернення: 03.02.2020).
3. Упатова І. П. Диференційований контроль навчальних досягнень учнів основної школи: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.09 / Харківський національний педагогічний ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2007. 216 с.